

Novealla

Ii mihkkege dáhpáhuvván

(Novealla. Gunvor Ando Nygaard. Jorgalan sámegillii: Heidi Guttorm Einarsen)

-Man gallii don leat cummán?? Jearai Márjá. Mun in vástidan. Ii songe vástidan go mun jerren sus dan seammá. Márjá dáhtui jáddadit čuovgga, vai moai sáhtiime iskat mo dat lei. – Don han sáhtát jurddašit ahte mun lean gii nu eará, dajai son. Márjá jáddadii čuovggaid. Vuos dan mii lei beavddi alde, ja de dan mii lei dáhkis. Šattai áibbas seavdnjat. Dušše mánu čuovga čuovggai klássaliinniide.

-Fáhte mu dalle! Son boagustii. Mun geahččalin fáhtet su, muhto in lean seamma oahpis go son lei. Márjá lei háhppil dego buoidda ja gullui boagusteamen. Gávnnas dušše mitalii gosa lei čiehkádan. Álo go mun guossalin dahje gomihin juoidá, de son boagustii. Márjjás lei gávnnas dego golgi jogaš. Nu ealas. Ii oktage boagus nugo Márjá. Mu gávnnas lea earálágan. Eambo seavdnjat dego vuovdi. Illá gulloge.

Mun guhká bivden ovdalgo fáhtejin su gitta. Dollen su gitta. Dovden su čiččiid ja nuppi álás juolggi. –Cummes mu dalle! Dajai Márjá. Illá gal dusten muhto vuolidin oaivvi ja dovden mo Márjjá baksamat ledje njuoskadat ja litná dego muorjjit. Makkár buorre dovdu. Ii dovdu bistán guhká. Soaitá moadde sekundda.

Márjá njágai eret ja bijai čuovggai mii lei beavddi alde. Manai veaháš áigi ovdalgo čalmmit hárrjenedje čuvгии fas.

Márjá čuoččui guovdu láhtti. Son boagustii. –Moai gal letne oba jalla. Dalle son divustii biktasiiddis ja gálgagođii vuovttaidis. Elektralaš fámut dahke ahte vuovttat eai bissun nugo

galge. Vigge beare loktanit. Dego buot fargga galggai bávkkihit. –Mo du mielas lei? Jearai son speadjala vuostá.

Lei báhkka. Rahpen glása ja geahčadin násttiid ja mánu mat ledje idjailmmis. Lei nu jáhkemeahttun. Mu ámadadju glásas lei measta jávkan. Dego mun ledjen jávkamin. –Mun goalun! Dajai Márjá. Mun giddejin glása ja jorggihin su guvlui. Son lei nu čáppat. Čalmmit áibbas čáhppadat ja njálbmi ruoksat. Son lei dego Madonna-govva. Mun livččen sáhttán gopmirdit su ovddas. Nu čáppat lei son.

–Mun jáhkán dat lea buoremus don vuolggát dál. Dajai Márjá. –Áhkku lea guossis ja mun ferten suinna maid háleštit. –Okei. Dadjen mun ja geahččalin leat dábálaš. –Moai oaidnaletne ihttin. –Amma boadát mu lusa?

In sáhttán geahččat su njuolgga čalmmiide. Vaikke ii lean mihkkege dáhpáhuvvan. Moai leimme gal ovdal seavdnjadasas čiehkádaddan muhto ean goassege gal cummen. –Dieđusge, vástidii son. –Amma don muittát bileahtaid oastit? Jáhkka lei láhttái gahččan ja liinni in gávdnan. –Dat lea seangga alde. Bohkosii Márjá. Márjá buorrestii mu ovdal go mannen. Veaháš lihkahttii niera. –Oaidnaletne ihttin!

Ruoktut váccedettiin, smihtten vaikke maid. Smihtten Márjjá birra. Man čáppat son lei, su guhkes, sevdnjies vuovttaid birra, rukses, litna njálmmi birra. Ja makkár rumaš! –Lei go Márjá cummen ovdal? In mun jáhke. Dan gal livččen diehtit. – Leimme Márjjáin ovttas dál. Buohkat dihte dan. Moai dánssuime fárrolaga kluppas, ja maŋŋá juogadeimme cola ja šukuláda. Márjá dajai ahte mun ledjen čeahpimus dánsut. Luohkkáfeasttas moai maid dánssuime sallalagaid ja buohkat han dan oidne.

Buot lei buorre dasságo Thomas válddii su eret mus. In dieđe lei go son mieđuštan Márjjá ruoktut. Mun mannen njuolgga ruoktut ja in jearran Márjjás dan birra maidege šat maŋŋá.

Mus leat bileahtat lummas. Ferten iskat ahte dat leat doppe. Jurddašan Márjjá birra oppa áigge. Jurddašan ahte fargga beasan dovdat su baksamiid bealji vuostá go kinos áigu munnje juoidá savkalit. Jurddašan ahte fargga lea geasseluopmu ja ahte moai áigu sihkelastit

ČálliidLágádus

sáttogáddái ja veallát doppe beavvi miehtá ja ahte mun áiggun su čielggi vuoidat...ja manjá áigo gálážit, nugo diibmá.

Telefovdna čuodjá. In astta vástidit, ferten čállit gárvvisin ovdalgo son bohtá. Ferten čállit dan birra mii dáhpáhuvai, vaikke ii dáhpáhuvan mihkkege.

PS: Lei Márjá gii riŋgii. Su jietna gullui dego loddi mii vizardii: Sorry, Britt... Muhto mun in sáhte kinoi dál. Thomas aitto riŋgii –na, jo, don áddet – don várra leat diehtán dán birra oppa áigge, itgo leat??

-Mun ádden. Ii mihkkege dáhpáhuvan.

Muitalus

Geatki

-Áddjá, muital dal geatkki birra, Niillas dajai muhtin beaivvi. –Vai nuvt, don siđat gullat geatkki birra. Muhto muitalan lean juo ovdal geatkki birra, áddjá dajai.

-Na, muital go don nuorran báhčēt geatkki, Niillas ja Márjjáš oktanaga dajaiga.

-Na, ledjen mun dalle ovccinuppelohkái jagi boaris, áddjá dajai. –Dálvi lei. Leimmet lullivuovddiin ealuin ja gođiin. Ollu muohta lei, muhto dimis lei ja seakŋume lei velá. Eallu guođui hui bures, muhto návddit ledje olut ja sniellásat, ja juohke beaivvi fertiimet ealu geahččat. Fertiimet ealu birra čuoigat jur juohke beaivvi. Juohke luotta galggai čuovvut birra amas láhppot. Muhtun bohccot ville guhkás ealus eret. Ja dakkár ravddahiid fertii vuojehit ruoktot ealu lusa.

Soames beaivvi ledjen guorrame dakkár ravda-bohcco. Luodda vulggii vuollegis dieváža badjel. Boazu lei guhton duos ja dás. Čiekŋalis suovnnjit ledje velá.

Muhto gea! Dievá duohken lei boazu njuiken bajás suovnnjis, ja hirbmadit lei obbasis ruohttan. Na, árvidin mun mii lei dáhpáhuvvan. Miestaga duohken ledje aitto geatkeluottat.

De mun dal juo ipmirdin ahte boazu lei geatkái gottáhallan. Gurren luottaid. Nuppi dievá duohken gávdnen ruŋgu. Muhto oaivi lei eret.

-Vai nu! – Juo lei geargan čeabeha gaskat gáskit. Muhto easkka han dan lei bargan. Luottat eai lean velá galbmon. Árvidin ahte rievvár ii lean vel guhkás beassan oivviin. Muohtán lei ihkku. Vahca dagai linádaga, eai ge sabehat gullon gosa ge, go muohttagis johte. Doivon ahte gal mun dál beasan geatkki gurrii.

Ja dál mun in guorran jur luotta. Čuigen doares - beale. Geatki lei mannan vuostebiggii, ja danne bieggá bođii geatkki luhtte. Lei gal buorre, ahte geatki de ii sáhtán mus biekká oážžut.

Mun čuigen riektá várrogasat. Sabehat gisakeahtá johte vazas. Čuoiggadan siivvut ja várdáhattan. Duos geađggi duohken oainnán juoidá lihkaeame. Lahkanattan dohko gassa

beziid duoge, ja bissu lea dál gárvvis báhčín ládje olgeš gieđas. Geatki lei gaikume ja gáskime bohcco oaivvi, ii ge fuomášan mu.

Ja dal ledjen čuohte mehtera geatkkis eret. De njiedjalin sabeiin muohttagii, siktejin ja báhčen. Geatki njuikii bajás ja gahčai jámas dasánaga.

(Israel Ruong, girjjis: *Boađe lohkat*. Stien ja Gaup . Fag og Kultur. 1987)

Máinnas

Lávrrakaš ja čuđit

Čuđit ledje olbmot geaid ii oktage lean muitán ráhkistit, ja čájehit ja oahpahit olmmošvieruid ja buriid daguid. Danne sii ledje šaddan rievvárin ja olmmošgoddin. Ii oktage dieđe gos sii ledje vuolgán, ja sin giela ii ádden oktage. Sii johte ovttas ja rievvedje siiddaid. Siida lei unna giláš gos olbmot ásse gođiiguin ja lávuiguin. Siidda olbmot bivde, elle ja barge ovttas vai birgejedje.

Oktii lei muhtin gánda geas lei namma Lávrrakaš. Son lei hui vitmat, hutkái ja viššal. Siidda albmát ledje mannan bivdui ja nissonat ja mánát, ja Lávrrakaš, gii lei siidda boarráseamos gánda, ledje ráhkkaneamen johttát mearragáddái. Sii ledje leabbumin biktasiid, lihtiid ja biergasiid reagaide, njeaidimin ja čatnamin lávuid, ja čorgemin ja sohpalastimin gođiid. Gullui, reaškkas, luhti ja mánáid nihlisteamit ja stoahkamat.

Fáhka iđistedje čuđit siidda šilljui. Siidda olbmot ballájedje sákka, ja muhtimat čierugohte ja čiehkádedje ja náđđo lávuide ja gođiide. Čuđit válde fánġan Lávrrakačča, ja gohččo su ofelastit (oahpistit) sin muhtin ollu stuorát siidii gos ledje ollu bohccot, riggodagat ja silbačijat. Lávrrakaš ballái, muhto go ii lean eará ráđđi, de son lohpidii sin ofelastit. Son galggai vázzit ovddemuččas ja čuđit galge maŋnil vázzit, ja su čuovvut.

Lávrrakaš lei jierbmái ja hutkái ja jurddašii mo son galgá beastit heakkas. Son dajai ja čájehii buohkaide: -Mii fertet čatnat bátti čoavjje birra vai eat masse guđet guimmiid jos šaddá

ČálliidLágádus

borga, mierká, garra dálki ja fuones siivu. -Dalle lea bahá ahte muhtin sáhhtá báhcit ja láhppot ja galbmo jámas. Jo, čuđit dat gal dan áddejedje. Sii čatne bátti čavgadit buohkaid čovjjiid birra. Nu sii vázziledje.

Sii vázze máŋga beaivve. Dušše muhtimin snahpastedje vurrolagaid ja borre niestti. Lávrakaš maid oačču niestti, muđui son ii livččii veadjit joatkit ofelastit. Lei lossa siivu ja ollu muohta maid gállit. Čuđit álge mášohuddat ja jearrat ahte ii go fargga iđe dat stuorra siida. Lávrakaš gielistii ja logai: - Jo, dál fargga. Dušše dien aláža badjel vel fertet vázzit. (Nu mo váhnemat lávejit fillet mánáid go guhkki lea vázzit).

Go ledje goalmát beaivve vázzimin, de sevnjodišgođii, biekkastii ja borgagođii. Siivu ja oaidnu hedjonii. Lávrakaš diđii ahte sii fargga jovdet muhtin bákteravdii. Sus lei spáiddar mainna son čuovggai vai earát oidne gos son lei. Go joavddai bákteravdii, de son bálkestii dan spáidara bákteravddas vulos ja čuohpastii niibbiin gaskat bátti ja njuikii siidui. Čuđit čuvvo buolli spáidara badjel bákteravdda ja buohkat dušše danne go sii ledje čanastuvvon oktii. Nu Lávrakaš besttii ollu siiddaid čuđiin.

Árbevirolaš álbmotmáinnas

ČállidLágádus